

**ПИТАННЯ КЛАСИФІКАЦІЇ УМИСНИХ УБИВСТВ
У СУЧАСНІЙ ПРАВОВІЙ НАУЦІ****ISSUE OF CLASSIFICATION OF INTENTIONAL MURDER
IN MODERN LEGAL SCIENCE**

Стаття присвячена проблемам класифікації умисних убивств у сучасній українській та зарубіжній правовій науці. У змістовному плані ця класифікація означає впорядкування наявного різноманіття видів умисних убивств, виокремлення певних типових ознак і характеристик умисних убивств, побудову системи знань про цей вид умисних злочинів. Критерії такої класифікації будуються на відповідній кримінологічній, кримінально-правовій та криміналістичній доктрині. Автором показано, що наукові класифікації умисних убивств є не просто теоретичною конструкцією, а універсальним інструментом, який забезпечує якість кримінального законодавства, підвищує ефективність правозастосування, формує наукову основу кримінальної політики держави з протидії цьому соціальному злу, сприяє глибшому розумінню природи насильницької злочинності в цілому. За сучасних умов їх значення лише зростає, оскільки ускладнюються форми злочинності, змінюються соціальні контексти, а отже виникає потреба у більш точних, багаторівневих, інтегрованих і міждисциплінарних підходах до наукової класифікації умисних убивств. Класифікація умисних убивств у зарубіжній науці є багатофункціональним інструментом, що поєднує теоретичне та прикладне значення. Вона забезпечує поглиблення наукового розуміння насильницької злочинності, підвищення ефективності кримінально-правової політики держави з протидії умисним убивствам, вдосконалення правозастосовної діяльності в цій сфері, забезпечення дотримання прав людини. Особливого значення набувають міждисциплінарні підходи, які поєднують кримінологію, психологію та соціологію, а також використовуються у практичній слідчій та судовій діяльності. В Україні в умовах російської воєнної агресії значимість такої класифікації є важливою з огляду на необхідність розробки не тільки теоретико-правових, але й практичних засобів протидії поширенню умисних вбивств, їх профілактики, удосконалення методики розслідування умисних вбивств.

Ключові слова: кримінологічні та соціолого-правові проблеми злочинності, умисні вбивства, класифікація умисних вбивств, жертва, злочинець, кримінологія, віктимологічний підхід, кримінально-правова політика.

The article is devoted to the problems of classifying intentional homicides in modern Ukrainian and foreign legal science. In terms of content, this classification means ordering the existing variety of types of intentional homicides, identifying certain typical signs and characteristics of intentional homicides, building a system of knowledge about this type of intentional crime. The criteria for such a classification are based on the relevant criminological, criminal law and forensic doctrine. The author shows that scientific classifications of intentional homicides are not just a theoretical construct, but a universal tool that ensures the quality of criminal legislation, increases the effectiveness of law enforcement, forms the scientific basis of the state's criminal

policy to combat this social evil, and contributes to a deeper understanding of the nature of violent crime in general. Under modern conditions, their importance is only growing, as forms of crime are becoming more complicated, social contexts are changing, and therefore there is a need for more accurate, multi-level, integrated and interdisciplinary approaches to the scientific classification of intentional homicides. The classification of intentional homicides in foreign science is a multifunctional tool that combines theoretical and applied significance. It provides a deepening of the scientific understanding of violent crime, increasing the effectiveness of the state's criminal and legal policy to combat intentional homicides, improving law enforcement activities in this area, ensuring compliance with human rights. Interdisciplinary approaches that combine criminology, psychology and sociology are of particular importance, and are also used in practical investigative and judicial activities. In Ukraine, in the context of Russian military aggression, the significance of such a classification is important given the need to develop not only theoretical and legal, but also practical means of countering the spread of intentional murders, their prevention, and improving the methodology for investigating intentional murders.

Key words: *criminological and sociological and legal problems of crime, intentional murders, classification of intentional murders, victim, criminal, criminology, victimological approach, criminal law policy.*

Вступ. Останніми десятиліттями розслідування умисних убивств отримало суттєвий імпульс до поживлення досліджень та, відповідно, значну академічну і професійну увагу не лише через те, що такі вбивства є найнебезпечнішим насильницьким видом кримінальної поведінки, але й тому, що вони, як виявилось, суттєвим чином впливають на ключові психосоціальні, політичні та соціально-економічні аспекти розвитку країни [1]. Так, Управління ООН з наркотиків і злочинності (UNODC) заявило, що умисне вбивство є потужним індикатором для визначення рівня насильства та безпеки в країні [2–5]. Як відомо, у теорії кримінального права, у слідчій та судовій практиці умисні вбивства виступають як складне, неоднорідне протиправне явище, яке охоплює широкий спектр діянь, зокрема різні мотиви (корисливість, ревності, помста, ідеологія), різні способи вчинення (насильство, отруєння, застосування зброї), різні умови вчинення (побутові, організовані, воєнні), різних суб'єктів скоєння (випадкові особи, рецидивісти, професійні злочинці). Без належної і науково обгрунтованої класифікації ця різноманітність умисних убивств залишається хаотичною і випадковою, що унеможливує її ґрунтовне наукове осмислення. Адже класифікація соціальних явищ допомагає розширити уявлення про певний процес чи явище, підготувати до них розмірковувань на підставі виокремлених критеріїв, вона, по суті, розширює сприйняття сутності того чи іншого явища чи процесу, його ознак, принципів, напрямків діяльності тощо [6, с. 155]. Проблеми криміналістичної класифікації таких злочинів, як умисні убивства, були уже предметом уваги таких українських науковців, як Б. Головкін, С. Здоровко, М. Короленко, Р. Кушніренко, Н. Маковецька, Л. Остапенко, О. Савка, І. Сиводєд, В. Синчук, О. Сотула, А. Старушкевич, Р. Яремчук та ін. На сьогодні актуалізується потреба у системному підході до такої класифікації, доповнення її відповідними кримінологічними, кримінально-правовими та соціолого-правовими складовими.

Метою дослідження є узагальнення наявних наукових підходів до класифікації умисних убивств, які запропоновані сучасною зарубіжною та українською правовою доктриною та напрацювання пропозицій щодо їх використання у науці та юридичній практиці.

Огляд літератури. Сучасні наукові дослідження умисних убивств будуються на відповідній теоретико-методологічній базі, враховують можливості цифризації суспільного життя. Протягом останніх десятиліть зарубіжні наукові підходи суттєво еволюціонували, особливо щодо фокусу досліджень, способів осмислення умисних убивств, а також методології та статистичних процедур. У цьому сенсі умисне вбивство розглядається у працях зарубіжних учених як надзвичайно складний феномен, оскільки це кримінально-правова категорія, що включає різні варіанти з динамічними характеристиками та специфічними психологічними процесами, а також різні особливості самого злочину та його учасників [7–10].

Огляд літератури підтверджує доцільність виведення характеристик злочинця, особливостей об'єктивної та суб'єктивної сторони цих злочинів на основі аналізу елементів убивства [11, с. 88–106]. Зокрема, такі чинники, як тип знаряддя або спосіб вчинення злочину, місце його здійснення та спосіб

підходу до жертви, надають інформацію про соціально-демографічні характеристики правопорушника, його кримінальне минуле та характер відносин із жертвою [12; 13].

Виклад основного матеріалу. Оскільки у сьогодишній правовій науці ще не має консенсусного визначення поняття «класифікація умисних убивств», тому при його дослідженні доречно враховувати загальновизнані класифікації злочинів, за яких (на думку Г. Магусовського), в основу класифікації злочинів повинні бути покладені два взаємозалежних критерії: 1) кримінально-правовий, що визначає нормативну сутність класифікації, передбаченої законом; 2) криміналістичний, що враховує чинники, пов'язані зі специфікою виявлення і розкриття злочинів різноманітних видів залежно від особливостей предмета посягання, обстановки приготування, вчинення і приховування злочину, його механізму і засобів, типології особи злочинця, мети і мотивації злочинних дій та ін. [14, с. 366].

Розробка науково обґрунтованих класифікацій умисних убивств має багатовимірне значення для сучасної юриспруденції, оскільки вона забезпечує не лише впорядкування знань про цей вид злочинів, а й формує методологічну основу для їх правового регулювання, запобігання та дослідження. Убачається доцільним її значущість розкрити через такі виміри аналізу, як загальнопоправовий, спеціально-кримінологічний, соціологічний, психологічний та аксіологічний.

Так, у загальноправовому аспекті класифікація умисних убивств забезпечує системність кримінального законодавства, дозволяючи чітко структурувати норми про відповідальність за посягання на життя; виступає основою диференціації кримінальної відповідальності (від простого до кваліфікованих та привілейованих складів); сприяє уніфікації правозастосовної практики, зменшуючи ризик довільного тлумачення; забезпечує реалізацію принципів законності, справедливості та пропорційності покарання. Фактично, без науково обґрунтованої класифікації неможливе точне визначення меж криміналізації та пеналізації.

У кримінологічному вимірі класифікація умисних убивств дозволяє їх типологізувати за мотивами, способами, обстановкою, особою злочинця тощо; забезпечує виявлення причин і умов різних видів убивств (побутових, корисливих, організованих тощо); створює підґрунтя для розробки диференційованих профілактичних заходів; підвищує ефективність кримінальної політики держави у сфері протидії насильницькій злочинності. Таким чином, класифікація є інструментом переходу від загальних заходів до адресної превенції. Для сприяння оперативному розслідуванню та розгляду умисних убивств необхідним є розроблення їхньої криміналістичної класифікації, а також встановлення можливих сфер використання розробленої криміналістичної класифікації [15, с. 31].

Із психологічної точки зору, класифікація умисних убивств дозволяє поглиблено аналізувати мотиви, емоційні стани та психічні процеси злочинця (афектагресія, холоднокривність, девіантні установки); сприяє формуванню психологічних профілів злочинців (наприклад, імпульсивний vs. раціонально спланований тип); допомагає у прогнозуванні поведінки як злочинців, так і потенційних жертв; є основою для судово-психологічних і психіатричних експертиз. Це має особливе значення для розмежування, наприклад, умисного вбивства і вбивства в стані сильного душевного хвилювання [16].

У соціологічному вимірі класифікація умисних убивств відображає соціальну природу насильства, дозволяючи дослідити його зв'язок із соціальними процесами (бідність, нерівність, війна, урбанізація); допомагає виявити групи ризику та соціальні середовища, де ймовірність убивств є вищою; сприяє аналізу динаміки та структури злочинності; дозволяє оцінити ефективність державної політики у сфері безпеки. Отже, класифікація тут виступає як інструмент соціальної діагностики суспільства.

В аксіологічному аспекті класифікація умисних убивств відображає ієрархію соціальних цінностей, передусім визнання життя людини як найвищої цінності; забезпечує морально-правову оцінку різних форм позбавлення життя (наприклад, особливо жорстокі вбивства оцінюються суворіше і тягнуть посилену кримінальну відповідальність); сприяє формуванню суспільної нетерпимості до насильства; підсилює легітимність кримінального права як механізму захисту базових цінностей [17, с. 72–74; 18, с. 72]. Таким чином, класифікація виконує функцію ціннісного орієнтира для суспільства і держави.

Серед новітніх тенденцій у дослідженнях умисних убивств деякі автори зосереджуються також на прогнозуванні, з огляду на його значні практичні наслідки для поліцейських розслідувань [19–21]. Зокрема, існує значний інтерес до вивчення корисності кримінального профайлінгу як слідчої техніки, спрямованої на допомогу у виявленні злочинців [21–23]. Тому було створено численні типології умисних убивств, які базуються на емпіричних доказах для забезпечення

більш суворого та систематичного процесу формування профілю злочинця [24–32]. На жаль, різні типології містять низку суттєвих обмежень, що стосувалися кількості злочинців, жертв або обох груп осіб, джерел даних (наприклад, інтерв'ю, опитувань, поліцейських матеріалів та/або баз даних), використаного методу класифікації, а також типу вбивці (наприклад, поєднання «серійних» і «одиночних» злочинців та/або змішування різних груп жертв).

Багато дослідників створили класифікацію умисних убивств, засновану на інструментально/експресивній дихотомії агресивної поведінки злочинців. Однак деякі автори вважають, що інструментально/експресивна модель є надмірним спрощенням насильства, оскільки вона зводить поведінку лише до одного психологічного конструкту. Тому Д.В. Кантер (D.V. Canter) і Д. Янгс (D. Youngs) [26] пропонують складніші моделі кримінальної диференціації, такі як модель Action System, що базується на загальній теорії систем. Відповідно до цієї моделі передбачається, що злочинна поведінка включає дві основні складові: джерело злочинної дії та бажану ціль злочинної поведінки, які можуть бути внутрішніми або зовнішніми щодо злочинця [34]. Отже, злочинців можна розрізнити залежно від того, чи є мотивуюче джерело їхнього злочину експресивним (внутрішнім) або інструментальним (зовнішнім) за своєю природою [35, с. 1150–1165].

У науковій літературі запропоновано також класифікувати умисні вбивства залежно від специфіки мотивів їх вчинення. Наприклад, різні класифікації мотивів пропонувалися лише для осіб, які вчиняють специфічні види вбивств, такі як дітовбивство (*filicide*) [36; 37], вбивство батьків (*parricide*) [38] та інші. У результаті цих обмежень у літературі існує велика кількість типів умисних убивств із низьким рівнем узгодженості щодо їх визначення та оцінювання. Так, серед існуючих класифікаційних підходів найпоширенішим є поділ мотивів на «інструментальні» та «експресивні» категорії. Інструментальний мотив визначається як потреба вбити задля зовнішньої вигоди (наприклад, грошей або сексу), тоді як експресивний мотив – як емоційне бажання вбити. Наприклад, мотиви, пов'язані з наркотиками або бандитськими структурами, зазвичай належать до інструментальної категорії, тоді як мотиви особистих конфліктів часто класифікуються як експресивні. Ця класифікаційна система, спочатку розроблена для аналізу агресивної поведінки, а не вбивств [34, с. 73–96], довела свою надійність у кримінологічних дослідженнях. Зокрема, встановлено стійкі зв'язки між інструментально-експресивними категоріями та низкою важливих інтраособистісних (наприклад, психопатія, психоз) і кримінологічних факторів (наприклад, тип зброї, відносини між злочинцем і жертвою) [35–40]. Водночас ця система також піддавалася критиці через надмірну широту двох категорій, що може обмежувати глибину аналізу мотивів умисних убивств [39, с. 273–279]. У зв'язку з цим були запропоновані модифікації інструментально-експресивної класифікації. Деякі автори переосмислюють ці категорії через поділ на макро- та мікрорівні [40, с. 1–20], інші – додають підкатегорії всередині інструментально-експресивної системи [41, с. 837–872]. Однак більшість дослідників розробляють власні класифікаційні системи, адаптовані до конкретних вибірок і цілей дослідження. Такі роботи часто не мають достатнього емпіричного обґрунтування для об'єднання мотивів у узагальнені категорії.

Висновки. Наукові класифікації умисних убивств є не просто теоретичною конструкцією, а універсальним інструментом, який забезпечує якість кримінального законодавства, підвищує ефективність правозастосування, формує наукову основу кримінальної політики держави з протидії цьому соціальному злу, сприяє глибшому розумінню природи насильницької злочинності в цілому. За сучасних умов їх значення лише зростає, оскільки ускладнюються форми злочинності, змінюються соціальні контексти, а отже виникає потреба у більш точних, багаторівневих, інтегрованих і міждисциплінарних підходах до наукової класифікації умисних убивств.

Майбутнє вдосконалення класифікації умисних убивств має враховувати обмеження, які все ще існують у цій сфері. По-перше, наслідком відсутності стандартизованого визначення та різноманітних застосовуваних критеріїв класифікації умисного вбивства є відносно невелика кількість опублікованих емпіричних досліджень за різними країнами та регіонами, із численними інформаційними «лакунами», які слід заповнювати вже найближчим часом необхідними релевантними даними. По-друге, дослідження особи злочинця, які орієнтуються на специфічні групи жертв, має значну цінність, однак змішування типів жертв, хоч інколи і необхідне для підвищення статистичної потужності аналізу, обмежує можливість робити узагальнені висновки. Вочевидь, відповідне вдосконалення вииграє від поглибленого вивчення різних психологічних характеристик злодія та жертви, способів убивства, мотиваційних і ситуаційних факторів, при тому, що наукові дослідження в цій галузі не повинні обмежуватися лише аналізом злочинної події, а мають включати й клінічні характеристики злочинців (їх особистісні характеристики, мотивації та *modus operandi*). Особливого значення набувають міждисциплінарні підходи, які

поєднують кримінологію, психологію та соціологію, а також використовуються у практичній слідчій та судовій діяльності.

В умовах російської збройної агресії та запровадженого в країні режиму воєнного стану вивчення та розробка шляхів врахування у юридичній практиці та правовій науці напрацьованої у зарубіжній науці класифікації умисних убивств виступає засобом удосконалення кваліфікації злочинів, розробки методології та методики розслідування умисних убивств, стає важливою умовою забезпечення законності та захисту права людини на життя.

Список використаних джерел:

1. Ministerio del Interior. Informe Sobre el Homicidio: España, 2010–2012. URL: http://www.interior.gob.es/documents/642317/1203227/Informe_sobre_el_homicidio_España_2010-2012_web_126180931.pdf/9c01b8da-d1b8-42b9-9ab0-2cf2c3799fb1.
2. United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC). Global Study on Homicide 2013. URL: http://www.unodc.org/documents/gsh/pdfs/2014_GLOBAL_HOMICIDE_BOOK_web.pdf.
3. United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC). International Classification of Crimen for Statistical Proposes, Version 1.0. URL: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/statistics/crime/ICCS/ICCS_English_2016_web.pdf.
4. United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC). Global Study on Homicide: Gender-related killing of women and girls. URL: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/GSH2018/GSH18_Gender-related_killing_of_women_and_girls.pdf.
5. United Nations Development Programme, (UNDP). Global Status Report on Violence Prevention 2014. URL: http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/status_report/2014/en.
6. Моргунов, О. А., Колесник М.О., Кисельов В.М. Поняття, ознаки та критерії класифікації злочинів. *Право.ua*. 2023. № 2. С. 153–157.
7. Salari, S.; Sillito, C.L.F. Intimate partner homicide-suicide: Perpetrator primary intent across young, middle, and elder adult age categories. *Aggress. Violent Behav.* 2016. Vol. 26. P. 26–34.
8. Higgs, T.; Carter, A.J.; Tully, R.J.; Browne, K.D. Sexual murder typologies: A systematic review. *Aggress. Violent Behav.* 2017. Vol. 35. P. 1–12.
9. Miller, L. Serial killers: I. Subtypes, patterns, and motives. *Aggress. Violent Behav.* 2014. Vol. 19. P. 1–11.
10. Ioannou, M.; Hammond, L.; Simpson, O. A model for differentiating school shooters characteristics. *J. Crim. Psychol.* 2015. Vol. 5. P. 188–200.
11. Crabbé, A.; Decoene, S.; Vertommen, H. Profiling homicide offenders: A review of assumptions and theories. *Aggress. Violent Behav.* 2008. Vol. 13. P. 88–106.
12. Sea, J.; Youngs, D.; Tkazky, S. Sex Difference in Homicide: Comparing Male and Female Violent Crimes in Korea. *Int. J. Offender Ther. Comp. Criminol.* 2017. Vol. 62. P. 3408–3435.
13. Fujita, G.; Watanabe, K.; Yokota, K.; Kuraishi, H.; Suzuki, M.; Wachi, T.; Otsuka, Y. Multivariate Models for Behavioral Offender Profiling of Japanese Homicide. *Crim. Justice Behav.* 2013. Vol. 40. P. 214–227.
14. Криміналістика: підручник для студентів юрид. спец. вищих закладів освіти / кол. авторів: Глібко В.М., Дудніков А.Л., Журавель В.А. та ін. ; за ред. В.Ю. Шепітька. К. : Видавничий Дім «Ін Юре», 2001. 464 с.
15. Шаповал К.А. Методика розслідування вбивств, вчинених у зв'язку з домашнім насильством : дис. ... д-ра філософії : 081 – «Право» / Харківський національний університет внутрішніх справ. Харків, 2023. 224 с.
16. Попов С. Розмежування умисного вбивства від вбивства в стані сильного душевного хвилювання: позиція ВС. URL: https://sud.ua/ru/news/publication/222489-rozmezhuвання-umisnogo-vbivstva-vid-vbivstva-v-stani-silnogo-dushevno-go-khvilyuvannya-pozitsiya-vs#google_vignette.
17. Ковальчук В. П. Кримінально-правові засоби протидії створенню злочинної організації : монографія. Львів : ЛьвДУВС, 2013. 224 с.
18. Шабалистий В. В. Безпековий вимір кримінального права України: людиноцентристське дослідження: монографія. Дніпропетровськ : Дніпропетровський держ. ун-т внутр. справ; Ліра-ЛТД, 2015. 420 с.
19. Abreu V., Dickson H., Barker E., Flynn S., Ibrahim S., Shaw J. The patterns of homicide offence characteristics and their associations with offender psychopathology. *J. Investig. Psychol. Offender Profiling.* 2018. Vol. 15. P. 304–318.

20. González-Álvarez J. L., Sotoca A., Garrido M. J. El perfilamiento en la investigación criminal. In: *Investigación Criminal: principios, técnicas y aplicaciones* / eds Giménez-Salinas A., González J. L. Madrid: LID Editorial, 2015. P. 211–224.
21. Fox B., Farrington D. P. What have we learned from offender profiling? A systematic review and meta-analysis of 40 years of research. *Psychol. Bull.* 2018. Vol. 144. P. 1247–1274.
22. Chan H. C. O., Heide K. M., Beauregard E. Male and female single-victim sexual homicide offenders: distinguishing the types of weapons used in killing their victims. *Sex. Abuse. A J. Res. Treat.* 2019. Vol. 31. P. 127–150.
23. Pecino-Latorre M. M., Pérez-Fuentes M. C., Patró-Hernández R. M. Homicide profiles based on crime scene and victim characteristics. *Int. J. Environ. Res. Public Health.* 2019. Vol. 16. 3629.
24. Sorochinski M., Salfati C. G. Sex worker homicide series: profiling the crime scene. *Int. J. Offender Ther. Comp. Criminol.* 2019. Vol. 63. P. 1776–1793.
25. Ivaskevics K., Almond L. Predicting the criminal record of Hungarian homicide offenders from crime scene behaviours. *Psychol. Crime Law.* 2020. Vol. 26. P. 1–25.
26. Horning A. M., Salfati C. G., Labuschagne G. N. (2015). South African serial homicide: a victim-focused behavioural typology. *J. Investig. Psychol. Offender Profiling.* 2015. Vol. 12. P. 44–68.
27. Sea J., Youngs D., Tkazky S. (2017). Sex difference in homicide: comparing male and female violent crimes in Korea. *Int. J. Offender Ther. Comp. Criminol.* 62. 1–18.
28. Canter D. V., Youngs D. Investigative psychology: Offender Profiling and the Analysis of Criminal Action. Chichester: John Wiley, 2009. 470 p.
29. Canter D. V., Fritzon K. Differentiating arsonists: a model of firesetting actions and characteristics. *Leg. Criminol. Psychol.* 1998. Vol. 3. P. 73–96.
30. Fritzon K., Doley R., Hollows K. Variations in the offence actions of deliberate firesetters: a cross-national analysis. *Int. J. Offender Ther. Comp. Criminol.* 2014. Vol. 58. P. 1150–1165.
31. Léveillé S., Doyon L. Understanding the motives behind male filicides to better intervene. *Eur Rev Appl Psychol.* 2019. Vol. 69(2). P. 73–81.
32. Putkonen H., Amon S., Weizmann-Henelius G., Pankakoski M., Eronen M., Almiron MP, et al. Classifying filicide. *Int J Forensic Ment Health.* 2016. Vol. 15(2). P. 198–210.
33. Heide KM. Understanding parricide: when sons and daughters kill parents. New York, NY : Oxford University Press; 2012. 446 p.
34. Leth PM. Intimate partner homicide. *Forensic Sci Med Pathol.* 2009. Vol. 5(3). P. 199–203.
35. Beauregard E., Proulx J. A classification of sexual homicide against men. *Int J Offender Ther Comp Criminol.* 2007. Vol. 51(4). P. 420–432.
36. Crabbé A., Decoene S., Vertommen H. Profiling homicide offenders: a review of assumptions and theories. *Aggress Violent Behav.* 2008. Vol. 13(2). P. 88–106.
37. Canter D., Fritzon K. Differentiating arsonists: a model of firesetting actions and characteristics. *Legal Criminol Psychol.* 1998. Vol. 3(1). P. 73–96.
38. DeLisi M., Drury AJ, Elbert MJ. Psychopathy and pathological violence in a criminal career: a forensic case report. *Aggress Violent Behav.* 2021. 60. Article 101521.
39. Fox B., DeLisi M. Psychopathic killers: a meta-analytic review of the psychopathy-homicide nexus. *Aggress Violent Behav.* 2019. Vol. 44. P. 67–79.
40. Hachtel H., Nixon M., Bennett D., Mullen P., Ogloff J. Motives, offending behavior, and gender differences in murder perpetrators with or without psychosis. *J Interpers Violence.* 2021. Vol. 36(7–8). P. 3168–3190.
41. Bushman BJ, Anderson CA. Is it time to pull the plug on hostile versus instrumental aggression dichotomy? *Psychol Rev.* 2001/ Vol. 108(1). P. 273–279.
42. Koç G. A study of femicide in Turkey from 2010 to 2017. *SAGE Open.* 2022. Vol. 12(3). P. 1–20.
43. Nielsen AL, Lee MT, Martinez R Jr. Integrating race, place and motive in social disorganization theory: lessons from a comparison of black and Latino homicide types in two immigrant destination cities. *Criminology.* 2005. Vol. 43(3). P. 837–872.

Дата першого надходження статті до видання: 07.05.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 29.05.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 15.06.2026